

drevo bogato povračalo trud in stroške, ker pripeti se celo časi, da v enem letu dvakrat obrodi.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

84.

Opis, obiranje in pripravljanje čaja.

Čaj raste kot divjak v gorenjem Asamu, v goratih krajih, ki dele kitajsko ravnino od indijske. Tu so cele šume divjega čaja. Od tu so ga Kitajci pred kot ne po vsem Kitaju razširili. Čaj ne more mraza prenašati, in zato mu severna meja v Kitaju in na Japonskem ne gre popolnoma do 40. st. severne širine, tedaj do širine, na katerej je Lizbona, Krf. Na jugu gre čaj do 15 st. Proti severnej in južnej meji je čaj čedalje slabejši. Najboljše vrste rasto v Kitaju mej 23 in 30 st., kjer je središče trgovini.

Čaj ni tako občutljiv kakor kava, zato so ga v razne kraje začeli presajati. Prvo bilino je zasadil v Evropi Jonquet, in to na pariškem botaniškem vrtu. Pozneje so jih vzgojili tudi še na mnogih drugih krajih, kjer jih, kaj pak, samo po letu puste pod milim nebesom. V južnih krajih evropskih je tako blaga zima, da more čaj povsodi dobro uspevati, in zato so poskušnje v Portugalskej prav dobro se obnesle; škoda, da jih niso resno nadaljevali. Za razprostranjenje čaja so največ storili v Aziji. Tu so ga razširili po Kočinčini in po bregovitih krajih okoli Ave. V prvej polovici devetnajstega stoletja so začeli Angleži po svojih kolonijah, v Asamu, v Bengalskej in na Cejlonu čaj vzgajati. Pripeljali so seboj Kitajcev, ter jim izročili vse delo, in dandanes dovaža Angleška z Indije veliko množino čaja na evropski trg. Angleži so se za kulturo čaja najbolje radi tega tako potrudili, ker so se bali, da morda ne bodo mogli dobivati ga s Kitaja v zameno za opium, temveč da ga bodo morali z novci plačevati. Na Javi so razširili Holandezi vzgoj čaja, in najbolje so jim v tem pomagali kitajski delavci, katerih so le-sem povabili. Tudi na Sumatri se dandanes mnogo čaja prideluje. Početkom devetnajstega stoletja so začeli čaj tudi v Ameriko presajati. V Braziliji so se zavzeli za čaj Portugalci, ali zaradi dragih in neskušanih delavcev niso mogli uspevati, morali so tedaj Kitajcev povabiti. To izkustvo se je potrdilo povsodi. Kjer so našli za čaj isto podnebje in isto zemljo kakor je v Kitaju, vendar niso mogli pridelati dobrega čaja, dokler niso dobili kitajskih delavcev. Kitaj, Japonska, Koreja, Kočinčina, Indija, Java in Sumatra so glavne zemlje, v katerih se dandanes čaj vzgaja. Poskusi so se obnesli tudi na Madejri, na Šent Heleni, na Kaplandu, v Braziliji, v Avstraliji in v Portugalskej.

Čaj najbolje uspeva v mastnej in globokej zemlji, ali zahteva mnogo vode in solnca, in odgajajo ga vedno s semena. Da seme gotovejše klije, imajo je čez zimo v vlažnej prsti, in marca meseca jo posejejo. Čez leto dni se mladice razsade v pravilne redove, tako da ena od druge stoji $1\frac{1}{2}$ m. Zemlja okoli biline se dobro gnoji z raznimi gnojili, čisti plevela in namaka. Za domačo porabo sade čajev grm kot ograjo okoli polja in vrtov. Perje začno brati, kedar je bilina v četrtem letu. Najboljše in najfinejše perje se dobiva na mladih vejah, zato se stare veje obrezujejo, da nove mlade poženo. Kjer grm malo obrezujejo, tam ga v dvanajstem letu posekajo, ali kjer ga z obrezovanjem pomladjujejo, ondi se drži tuči do petdesetega leta.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

2.) Za ustanove, katere naj bi dobivali učenci strokovne šole, označene v točki 1.), določil se bode vsako leto v proračunu znesek 150 gl.

3.) Predsedstvu se naroča, da izposluje potrjenje obeh sklepov pri Njega vzvišenosti gospodu trgovinskemu ministru.

4.) Uloge, katere je zbornično predsedstvo radi donašanja doneskov poslalo slavnemu deželnemu odboru, slavnemu mestnemu magistratu in slavnemu ravnateljstvu kranjske hranilnice, odobré se in sprejmo na znanje.

Zbornica je sprejela te predloge jednoglasno.

III. Gospod zbornični svetnik Vaso Petričič poroča, da so tri predilnice in tkalnice na Kranjskem, namreč tvrdke: Schvarz, Zoblin in drug. v Litiji, predilnica in tkalnica v Tržiču in c. kr. priv. predilnica in tkalnica v Ljubljani, javile, da se namerja, ne podaljšati znova dnevnega delavnega časa za jedno uro, kakor je to dovoljeno z visoko ministersko naredbo z dne 27. maja 1885, drž. zak. št. 85, nekaterim obrtnim strokam za dobo jednega leta ter z nadaljnjo visoko ministersko naredbo z dne 8. februarja 1886, drž. zak. št. 27, podaljšano do 11. junija 1888. Ob enem izročile so rečene tvrdke zbornici spomenico „Die Neubelastung der öst. Industrie durch den elfstündigen Arbeitstag“, katero je društvo avstrijskih predilničarjev poslalo Njega uzvišenosti gospodu trgovinskemu ministru. Ta spomenica poteguje se za podaljšanje dnevnega delavnega časa za jedno uro.

§ 96 a) zakona z dne 8. marca 1885, drž. zak. št. 22, določuje, da v obrtih, kateri se vršijo po tvorniško ali fabriško, ne sme za obrtne pomočne delavce delovni čas v 24 urah iznašati čez 11 ur največ in sicer tako, da se prestanki dela ne štejejo va-nj.

Vendar sme trgovinski minister v porazumu z ministrom notranjih stvari — zaslišavši trgovske in obrtniške zbornice — ukazoma imenovati one vrste obrtov,